













միասին ընդունելով. աստի այս անբաժան-  
ունկեղծ օրակն մտնել է ի մէջ մեր, եւ  
զմեղ մասն մասն փետրեկեալ. եթէ եր-  
կու կողմունքս զմի եւ գնդն սուրբ Հարս  
ունկեղծ, եւ ուղղափառութիւն մեր ի բա-  
նից նոցին ցոյցանին, ուստի սրբեօք այս  
բաժանմունք մեր ի միմեանց. յայտ է թէ՛  
հակառակադէպ անձանց արդիւնք են, որք  
այլ ընդ այլոյ կամակոր մեկնելով դռանս  
սուրբ հարցն մերոց՝ անջատեալ են զազգոյ  
եւ օտարացուցեալ զասեալ են ի հարազա-  
տութենէ սուրբ եկեղեցւոյս մերոյ. մի-  
եւս չուրիցուի հակառակադէպ բաժանողացն  
զմեղ :

ԺԺ. Այսպէս համախմբեալ ժողովն ըստ  
Աստուածաշնորհ ազդեցութեան քաղցր ա-  
ջօք սիրահարեալք ընդ միմեանս, ի մի  
սիրտ եւ ի մի հոգի վառեալ միարան ա-  
ղալակեցին, թէ ամենեւեմ զանաշխմբ  
եւ աստուածային սիրով ընդ-ենիմք ընդ-  
հանուր Ազգիս Հայոց զԱւստին Քահ. նա-  
յապետն մեր՝ Նովեհ հոգեւոր եւ Աստուա-  
ծարեալ Աւստինոսի զօրքը Քրիստոս Աւ-  
ստինոսի իւրովք սուրբ շատակոյր, եւ  
զսուրբ հարսն Շնորհալի Հայրապետն մեր  
նոցին աւանդեալ դաւանութիւնն հաւա-  
տայ ընդունելի է մեզ, ամենեւեմ այն-  
պէս հաւատաւք, զնոցին վարդապետու-  
թիւնն ուղղափառութիւնն զիտեմք, սուս-  
ջի բերցուի զգլխո նոցին. նաեւ զեկեղե-  
ցական զրեանս պայտօնի, ժամագրքն  
չարական. խորհրդատեան. ճաշոցն եւ  
մատոցն. որք հանապազօր պաշտին յամե-  
նայն եկեղեցիս մեր, որովք մատուցանեմք  
զաղիքն Աստուծոյ, եւ հոգեկեան շարդին  
հաւատք հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ  
զսուրբ Հայրապետաց մերոց բանս՝ աւա-  
շատ ճշմարտութեան վճիռ առցուք, եւ ա-  
ռանց մեկնութեան սոանց հակառակու-  
թեան երկուց կողմանց ընդունելի են :

Ի մէջի բերցուի զճշմարտասէր եւ զգլխո-  
նական անձինս, զի անառա սիրով յայտ-  
նեալ ծանոսիք ուղղափառութիւնն սուրբ  
եկեղեցւոյս համաձայնութեամբ վերջիւնաւ  
սուրբ զորոց. առ որս ամենեւեմ զս համա-  
ձայնեալ հնազանդ եմք պատկառաց սոցին  
ուղղափառ վարդապետութեան սոցին հե-  
տեւիմք. ոչ առաւելուք եւ ոչ պակսե-  
ցուցանեմք, միշտ զնոցն խորհրդ եւ եթէ  
յետուսն նոր մտնեալ ինչ զառի օտար ի  
վարդապետութիւնն սրբոց հարց մերոց,  
յամենեւեմ անընդունելի եղիցին, եւ  
այս՝ ի բանս հաւատոյ. նաեւ զհանգա-  
նակն ամենեւեմ ոչ այլայլել, եւ ի նոյ-  
նութեան պահել միշտ պայտն է, միայն  
բարձրեւն զինքնուն առեւտրեան միմեանց  
բացէ՛ ի բաց հերքեալ հարածեցուք զնոցն  
սատանայի՝ զերկառապետութիւնն, եւ այլն  
եւ այլն :

Մեր շունիմք բան ինչ եւ հակառակու-  
թիւն ընդ այլ եկեղեցիս դորոց մեզ չէ  
իյցուի, մեր զմեր հայրապետն սրբոց Հարց  
զուղղափառութիւնն կամեմք յայտնել :

Ի կերպ զընկելն է՝ յայտն հանգեալի դո-  
ւով պատրիարքարանի դասաստու մեծի-  
մաստ արքայաւ թագաւոր վարժապետն,  
յուեալ զայս միարան Աստուածազեկելի  
հաւատութիւն մտաւոյս, ոչ կարաց լռել  
ի տեսարանին, ի լուր ամենեւեմ խոսե-  
ցաւ զայս բանս Առաջնեալ ամենեւեմ  
ընդ հնազանդեալ ընդունելի դռանս սուրբ  
Աստուորչին, եւ սրբոյն հերթալի Շնորհ-  
հալոյն, եւ այլն, ուրեմն չմնաց այլ ինչ  
բաժանումն ի մէջի, այժմ սորոգրեալ  
կերպիք զայստիկ ընդունելն ձեր եւայլն :

Իսկ ժողովն միարան պատասխանեց ն  
այսմ, թէ իւրաքանչիւրոցս վիայութիւնն  
ի մէջ մեծի ժողովոյ՝ տաւել քան զինք  
հաստատուն է. զի ամենայն բանք սուրբ  
Աստուորչին եւ սրբոյն հերթալի Շնորհա-  
լոյն՝ մեզ ամենեւեմ ընդունելի են ա-  
ռ. ջի Աստուծոյ եւ մարդկան :

Իմ. եւ մեր զայս ամենայն ի լռելն՝ սկը-  
սուց կարգաւ առեալ զվիայութիւնն իւրա-  
քանչիւրոց յառեալն կոչեալ մի առ մի թէ  
հաւատաս եւ ընդունիս զուղղափառ հա-  
ւատոս Ս. Աստուորչին եւ Ս. հերթալի Շ-  
նորհալոյն, եւ հնազանդեալ հեռեւիս ա-  
մենայն բանից սոցին, եւ այլն :

Իւ. այսպէս յատուկ յատուկ ի սոցն յայտ  
ի հոգեմարմնի 25 ժողովս եղեալ իւրա-  
քանչիւրոց (որք նշանակեալ են ի վերայ ի  
ԺԱ. եւ ի ԺԲ.) յառեալն հարցաւ. մինչ  
զի երկուց տանց զանուան ոչ զվեղով  
ստեղծեալ յանուան կոչեցուք, եւ ամե-  
նեւեմ երկուց կողմեցուք զայս հարցումն

մեր. եւ յամենեւեմ յօժարեալով սիրով  
հաճութիւն եւ ընդունելութիւն ընկալաւ  
ըստ որոյ ուխտ եւ դաշինս հաստատեցին  
միարան ժողովն, թէ միւս անգամ ան-  
պատճառ գումարեալ նստցին ի յայտնու-  
թիւն Աստուորչական հաւատոյ, եւ աւե-  
լի ինչ լան զայսմանս այսմ ժողովոյս ոչ  
տանել եւ ոչ ընդունել, եւ առ այս իւր  
քան օր միջոց խնդրեցին, որպէս զի՝ եր-  
կուքանչիւր կողմունք զարժանաւոր անձինս  
որոշեալ ի պայմանեալ օրն անպատճառ ի  
միասին զսոցեն միայն զերայդի ի լռեալ  
եւ զխանական անձինք, եւ ըստ այսց զորոց  
բանից արասցեն զարժանն. ուստի սուրբ  
վճարեալ այս ժողով՝ արձակեցաւ ի խա-  
ղաղութիւն :

Ի՞նչ. Յետոյ մեր ի Պատրիարքարանս Մայր  
եկեղեցւոյս եկեալ՝ հրաւիրեալ զուսարե-  
ցա՛ որ ի մայրաքաղաքս հին Արք եղիւս-  
կապետն, վարդապետք, քահանայք, եւ  
երեւելի զիտուեմք՝ աստ առ մեզ գտնալով  
եւ միարան խորհրդով որոշեցաւ զպատ-  
շած զիտունս, որոց կարգ եւ սահման ե-  
ղաւք ըստ պայմանի ժողովոյն, եւ կանո-  
նական կոնգրակ զրեցուցեալ կրեց զք. զի  
ի լինել քննութեան զորոց ըստ այնմ պայ-  
մանի խոսեալ կատարեցեն զամենայն ինչ :

ՕՐԻՆՈՒՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿԻ

Ի՞նչ. Յետոյ Քրիստոսի ծառայ Տէր Պո-  
ղոս Արք եղիւսկոյս եւ շնորհիւ սուրբ Հո-  
ղոյն վերադառնալ եւ Պատրիարք մեծի  
մայրաքաղաքս կողմանքեւորոց, Յորմէ  
սիրով եւ աստուածային օրհնութեամբ ծա-  
նեալք Սէրեկէ մեր ի սուրբ. զի Հովու-  
պետութեան պայտօնի պարտաւորութիւն  
ստիպէ հոգ տանել պայտօն հաստատու-  
թեան Հայաստանեայց Արք եկեղեցւոյ, սի-  
րով Քրիստոսի ի խաղաղութեան պահե-  
լով :

Եւ քանզի յառաջ քան զաւուրս մեր ի  
ժամանակս նախկին արքան Պատրիար-  
քաց, եւս յաւուրս Պատրիարքութեան մե-  
րում, ի բացում քաղաքաց հասանելին յա-  
կանս մեր եւ բոլոր Ազգիս Հայոց բոլորք  
եւ աղաղակեալ անընկելք իւր զի համազա-  
յին հարազատք՝ միոյ սուրբ Աւստինոսի ծը-  
նակը, եւ միոյ Հօր սուրբ Աստուորչի  
ժողովորդք ունեմք՝ այլ ընդ այլոց ուս-  
մամբ համարին զեկեղեցիս Հայաստանեայց  
հեռապեղ. ի Աստուորչական հաւատոյ  
յուղղափառութիւնն. ուստի եւ ի դատա-  
պարտութիւնն անձանց ի շուրս իրեաց  
յառաջացեալ գտանին անհիմն հակառա-  
կութիւնք, անհաշտ խռովութիւնք, ուղ-  
ղի վնասք եւ տուգա՛ք. (եւ թէ մարթն է  
ասել) Աստուածընդդէմ հայհոյութիւնք,  
տանց եւ եկեղեցեաց տեւրութիւնք, միմե-  
ջն անողորմ մահ եղբայր եղբոր պատճա-  
ռեցին. վաճառոյ եւ մեր ամենախնամ Հայ-  
րութեամբ մերով ի ճատաղովութիւն ուղ-  
ղափառութեան Աստուորչարժե հաւա-  
տոյս ժերոյ, եւ առ ի բռնել եւ բանալ  
զայս աղղակորոյս ժանտախտս, խորհեցաւ  
եւ իս սեցաւ ընդ երեւելի մեծարեւ անձինս  
ի Մայրաքաղաքս կողմանքեւորոց, սի-  
րով հարցումն արարաւ, թէ առ ինչ արա-  
ճառ այս ամենայն շարիք լինին զինչ  
երկրայէթիւն կամ կործիր զԱստուորչա-  
կանդ. Հայաստան մերոյ ունին՝ զոր մինչեւ  
ցայսօր անխախտ պահեալ է եւ պահէ սուրբ  
եկեղեցիս Հայոց. եւ զայս բան իւր միոյ  
տարւոյ միջոցս հարցեալ զբանաւոր պա-  
տասխան ինչ ոչ ընկալաւք : Այսմ ի զու-  
րուշէմք Պատրիարքարանի մերում ի հոգի  
տեմբերն 25. ժողովեալ գտաւ հարաւակ  
Գերայդի ի խանս եւ զերեւելի անձինս եր-  
կուց կողմնոց. եւ ի նոցն հանդիսի վերա-  
տին ստաճա կեցաւ զնոցն հարցումն մեր :  
Իսկ միւս կողմի յարգի երեւելիքն յայլ ի-  
մեզ զսորձուցեալ զրանն, ինչդրեցին ի մէջ  
զոր իմն ինչիւր սպառիս. թէ յերկուց  
կողմանց խաղաղապէս խոհեալոյն զի-  
տուեմք ի միմեան նստեալ ի երկուքու-  
թեան Գերայդի լինանաց՝ առաջի արա-  
ցեն զսուրբ Աստուորչի աստուցեալ զուղ-  
ղափ. ու հաւատաւ Հայաստանեայց սուրբ ե-  
կեղեցւոյ, եւ առ այս ամենայն ժողովն  
հաճեալ՝ միարեւան խոստովանեցան, թէ  
զսուրբ Աստուորչին մերոյ աստուցեալ զա-  
ւատա խնդրեմք. զոր ինչ սուրբ Աստու-  
որչի եւ սուրբ հերթալի Շնորհալի Հայրա-  
պետք մեր զրեալ են, ամենեւեմ ըն-  
դունելի են, ամենեւեմ այնպէս հա-  
ւատաւք. ի սուրբ Աստուորչի բնութիւն

ոչ ընդմեջ, զի սոցին միջնորդութեամբ  
ընկալաւ զուղղ. հաւատոս :

Ի՞նչ. Ուստի եւ մեր սիրով ընդունեցաւ  
զայս խիղիւր բոլոր ժողովոյս. վաճառոյ եւ  
յառաջացուցաւ առ այս գործ զայստիկ ան-  
ձինս :

Սրբոյ Նրբապաղէմի ծայրագոյն Նուիրակ  
ծերունազարդ Մարկոս Արք եպիսկոպոսն,  
մերս սիրելի որդի՝ Կարապետ Նորայակ  
Արքեպիսկոպոսն, Հանձարեղ Պետրոս վա-  
րդապետն. յարգի աթոռակալ Տէր Մելքոն  
Պատրիարք. Ս. Աստուածածին մայր եկեղեց-  
ւոյ զիտանակն Տէր Մկարտիկ. Պատրիար-  
կաթոռակալ Տէր Գրիգորիմոսն Իսկիւ-  
տարու. իմաստապետք տիրացաւ Թաղաթ  
Վարժապետեան Պատրիարքարանի. եւ նո-  
սաւք՝ Ղալաթիոյ Տէր Զաքարիայն եւ Պատ-  
րիարքարանի Ամենազպիր տիրացաւ Գրի-  
գորն. Որք լինիցին միայն բացայայտիչ  
Աստուորչական հաւատոյ Հայաստանեայց  
Ս. եկեղեցւոյս ընդունելի զորով. եւ ոչ  
ոչնին ի լինանութիւն ընտանի զանօրհնու-  
թիւն եւ զտանեւութիւն իմն անելոյ, Ո-  
րոյ պատրիարքական ի լինանութեամբ մե-  
րովք հրաման տուաւք, զի յայտնեցեն ըզՍ.  
Աստուորչին մերոյ աւանդեալ զԲրիտոս  
նէական հաւատա զնարկաւորս միւրեւթեան  
հոգեւոյ, զոր անկորուստ եւ անխախտելի  
պահեալ ունի Ս. եկեղեցիս Հայոց մինչեւ  
ցայսօր. Սակայն որպէս ի մէջ այն ժողո-  
վոյն պայման եղաւք, այնպէս պատուիրեմք  
զիտել թէ ինչ կերպ պարտ է խոսել, եւ  
որ զորով ունիւք յայտնել :

Ինչ. Կերպ եւ եղանակ խոսելոյ՝ նախապէս  
հարկիւ եւ հարկիւ պատուիրեմք հասցնել մո-  
ղովոյն՝ Աղիւս օրիւնաց մերոյ՝ Գերայդ-  
քի Արքայոց, եւ զիտանակն անձանց մե-  
ծաւ խոհեմութեան ի զայս շո թիւն ունել  
ըստ Առաքելական խրատուն, մի բանա-  
կիւս լինել, մի խոսիցեցանել զմիմեանս  
այս առանց երգիծանութեան անառա ճշ-  
մարտութեամբ՝ քաղցր եւ Աստուածային  
սիրով խոսել. եւ յայտնել զճշմարտութեան  
ուղղափառութեան մերս Սուրբ եկեղեցւոյ.  
զի եւ անառա Սասունոյ վառապետութեան  
եւ աղցիս շնորհութեան ինչիւք պատճառ,  
ըստ պայմանն սահմանեց ի ժողովին. եւ  
չունիմք բնական հրաման անցանել անոր  
քան զայս սահման :

Ի՞նչ. Գրեմ բացայայտիչ ուղղափառ հա-  
ւատոյ Հայոց Սուրբ եկեղեցւոյ՝ բաց ի  
յիստուածաշունչ զորոց, են յառեալս  
այնք, որք Սրբազան Հայրապետաց մերոյ  
սահմանադրութեամբ հանապազօր պաշտին  
յամենայն Սուրբ եկեղեցւոյ Հայոց. որովք  
խոստովանեմք զուղղափառ հաւատա մեր  
Առաքելական եւ Մայրաքաղաքս բանիւք  
հաստատեալ :

Եւ են այս քիկ ժամագրքն չարականն.  
խորհ զառեւտրն, ճաշոց եւ մատոցն. ընդ-  
որս եւ զիւր սուրբ Աստուորչին եւ ընդ-  
հանրական սրբոյն հերթալի Շնորհալոյ.  
յայտնել զընտան Աստուորչի մտք հաւաք-  
եալ զամէն բանք ուղղափառ սուրբ վա-  
րդապետաց եկեղեցւոյ մերոյ՝ հարկաւորքն  
ի վերջութիւն հոգեւոյ եւ բաց ի սոցանէ  
շունիմք հրաման զայլ զիւր բերել. քանզի  
սուրս են հիմունք ուղղափառութեան Հա-  
յաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ :

Ինչ. Այս զորոց բանք ընդունելի են ըստ  
մտաց հեղինակին՝ զիւրիմեջ մտք նոցն  
բանաւք, ոչ առաւել եւ ոչ պակաս :

Գրեմեց մտքն այն է, զոր բանն ըստ  
ինքեան առաջին խոհեմանց ցուցանէ.  
կամ բրպէս բացում սուրբ Հայր խոհեալ  
յառաջ լեւրեցն ի զիւրս իրեանց, հայկ  
է եւ մեզ այնպէս ձանաչել զսոցոյն. ուս-  
տի զմիմեան եւ զգերայդոցն բանն նոցին  
պարտաւորել ստուգել վիայութեամբ Ս.  
Հայոց մերոց. որք վառն արիւ պարգապէս  
զընկելն. եւ մի այժմ նորոգ մեկնութիւն  
տալով բունարեւել :

Դոյն բառաւք. սրբինքն մի՛ եւ մի լիցի  
զխանական ոճիւ աւելի բառ ինչ իւր ի  
յայտնութիւն մոծանել. այլ նոցին լուր-  
բառով զնոցն խոսիմք :

Այս է ժողովն պայմանն, եւ այսքան է  
մեր աշխատ հրամանն. Ողջ լինա՛ք. եւ  
Հայ ինչ ճշմարտութեան առաքելորդեց ձեզ  
ամենայն ճշմարտութեամբ :

Ի 1817 Յուլիոյ 22 ի Պատրիարքարանս  
ամենայն Հայոց :  
Երաւարդ :

ԲԱՂԱՆՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ընկերութեանս անօրհնութիւնը կը  
յայտարարէ ներկայիս թէ վախճան-  
եալ բաժանորդի մը թիւ 361 բաժինը  
իւր միակ եւ բայարձակ ժառանգոր-  
դին կողմանէ վաճառել հրամայուած  
ըլլալով, ըստ 12րդ կանոնի տրամադ-  
րութեան անօրհն գրուած է, որու  
բաժանորդ ըլլալ փախարդներն կը  
հրաւիրուին Ընկ. Հաւաքիչ Կարապետ  
Մարաճեանին խանութը (Պահճէ գա-  
րու Շէյխ իւլ խալամ խանին կարդը)  
յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 յուլիս  
ճիշդ ժամը 7 ին :

Կ. Պոլիս 11 յուլիս 1874

ԲԱՂԱՆՈՒԼԻ ԾԻՐԻԹԻ

Պալատէքի իւրեւն թիւրքէ թէրճէ մէսի  
սիր :

361 նիւմէրուտ սէհիվն սահիպի  
վէֆաթ իթմիշ օրուպ, սէհիվի մէդ-  
քիւրուն սաթըլմար միւրախորը թա-  
րափրնուն էմի օրւնմուշ օրուպուն-  
տան, նիդալմամէնին 126ի պէնտի ահ-  
քեմմեմա մէդապա չըդ տըրմըշ օլ-  
տուդու, խտարէ թարափրնուն իւրն  
օրւնուր : Մէդքիւր սէհիվի սաթըն  
արմադ իթմէյիլէրին, էմիւմիւդտէ-  
քի ճուսմա իթմէյի կիւնիւ (13 յուլիս)  
ստաթ շաէ Շիրքէթին թահիլտարա-  
րնուն Կարապետ էֆէնտի Մարաճ-  
եանին, Պահճէ գարուստնտա Շէյխ  
իւլ խալամ խանը իթմ խալիմտէ վազը  
տիւրքեաննա կէրմէյէրի իսմար օ-  
րւնուր :

Տէրխատութիւն 11 յուլիս 1874

ՏՕԲԹՕՐ ԱՅԼԻՆԻ ԹԵՐԻԹԻՊ ԻԹԻՒՇ ՕԼՏՈՒ

ԳՈՒ ՍՍԲՈՐՆՈ

Պալատէքի իւրեւն թիւրքէ թէրճէ մէսի  
սիր : Ընկ. Հաւաքիչ Կարապետ  
Մարաճեանին խանութը (Պահճէ գա-  
րու Շէյխ իւլ խալամ խանին կարդը)  
յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 յուլիս  
ճիշդ ժամը 7 ին :

Մէդքիւր իթմէյիլէրին էմիւմիւդտէ  
իւրնուն Կարապետ էֆէնտի Մարաճ-  
եանին, Պահճէ գարուստնտա Շէյխ  
իւլ խալամ խանը իթմ խալիմտէ վազը  
տիւրքեաննա կէրմէյէրի իսմար օ-  
րւնուր :

Մէդքիւր իթմէյիլէրին էմիւմիւդտէ  
իւրնուն Կարապետ էֆէնտի Մարաճ-  
եանին, Պահճէ գարուստնտա Շէյխ  
իւլ խալամ խանը իթմ խալիմտէ վազը  
տիւրքեաննա կէրմէյէրի իսմար օ-  
րւնուր :

Մէդքիւր իթմէյիլէրին էմիւմիւդտէ  
իւրնուն Կարապետ էֆէնտի Մարաճ-  
եանին, Պահճէ գարուստնտա Շէյխ  
իւլ խալամ խանը իթմ խալիմտէ վազը  
տիւրքեաննա կէրմէյէրի իսմար օ-  
րւնուր :

Մէդքիւր իթմէյիլէրին էմիւմիւդտէ  
իւրնուն Կարապետ էֆէնտի Մարաճ-  
եանին, Պահճէ գարուստնտա Շէյխ  
իւլ խալամ խանը իթմ խալիմտէ վազը  
տիւրքեաննա կէրմէյէրի իսմար օ-  
րւնուր :

ՄԱՂԱՆՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ  
ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ԿԱՆՈՍԵԱՆ  
Կալաթատա Բէնճէյիմիլ Բաղարնուն  
Յ. 11 Իրսի խանութնա